А бис був здоров і жив, треба пройти не одно поле жнив

Роман Киселюк пройшов не одно поле жнив. Та що там поле — Роман понад тисячу разів, якщо не кілька тисяч, піднімався на Говерлу. Говерла його кликала і надихала. Та й тепер кличе — але тепер Роман бере від неї лише натхнення, бо кілька останніх років підкосили його здоров'я. Роман втратив можливість ходити в гори, та сила духу у нього така, що вона його не тільки тримає на плаву, дозволяє бути у курсі всіх літературних подій, але й спонукає до праці. Цей томик (другий, а має бути і третій) давався дуже важко. Адже письменникові довелося надиктовувати тексти по телефону вірному товаришу та багаторічному редактору його попередніх книжок Олегу Савчуку, добуваючи їх із товстих зошитів, у які все життя записував мудрі речі, приказки, приповідки, коломийки та інші крилаті народні вислови. А йому вже за сімдесят.

Багато років тому Євген Баран, тодішній очільник Івано-Франківської обласної організації НСПУ, організував щорічні письменницькі сходження на найвищу вершину України у День Незалежності. Були часи, коли 24 серпня на Говерлу піднімалося понад п'ятдесят осіб. І всю цю літературну та навколо літературну еліту у гори вів незмінний провідник Роман Киселюк — простий, щирий, щедрий, скромний, але не менш талановитий за інших письменник, краєзнавець, друг і веселий чоловік.

Без перебільшення скажу: ми всі захоплювалися мудрістю і толерантністю цього чоловіка. А його розповіді, пересипані приказками та примовками, змушували мислити, згадувати, переосмислювати і усміхатися. Роман — неперевершений оповідач. Саме тоді він зізнавався, що були дні, коли він двічі робив сходження на оцю неприступну, на наш погляд, гору. Ми, розбещені міським побутом та малорухомим способом життя, дихали, як циганські міхи, зупинялися відпочити та сотні разів перепитували, а чи далеко іще? А провідник встигав і підтримати останнього, і притримати першого, і розвеселити усіх.

Тоді ми ще не знали, а пан Роман не зізнавався, що задумав велику справу — впорядкувати і видати свої понад півстолітні записи народної мудрості. Оці рідні гуцульські вислови, більша частина з яких уже майже не вживається у щоденній розмові, засвідчує поетичну душу нашого народу, глибинну, на рівні ментальності, народну мудрість. Ми маємо таке мовне багатство, так щедро засіяну предками духовну ниву, що нашим північним сусідам і не снилося. Даремно вони намагалися переписати історію, примазатися до слов'ян, назватися старшими братами — нічого у них не вийшло і ніколи не вийде. Бо у них немає ні міцних зав'язків із предками, ні духовного єднання з Богом. Церква антихриста вчить убивати і брехати. Гуцули давно їх розкусили: «А кремлівські гавкачі брешут шо вдень, шо вночі». «Аби так пси траву гризли, єк ти правду кажеш». «А єк тьи, Йваню, пущу суньголов, то ніяка тьи курва не візбирає». Це, певно, таким було

звернення до непрошених у гори москальських комуністів. Роман усе це записав, бо не записати не міг. Це тепер і свідчення, й історія. І, завдяки авторові, література.

У словничку, який подається на кожній сторінці, пояснюються значення слів, значна частина з яких уже зникла з ужитку. Час невблаганно вбиває не тільки людей, але й слова, і цілі фрази. Не кожне з них потрібно реанімовувати, але кожне має право бодай лишитися на папері. Ади, комусь вони знадобляться для доброї справи.

Усі приповідки (перший розділ) та коломийки (другий розділ) подано у алфавітному порядку. Це інколи ускладнює пошук потрібного тобі тематичного вислову, але з іншого боку — читати таку подачу матеріалу значно цікавіше. Бо одна тема не втомлює. Ти переключаєшся з політики на побут, а з духовності на сороміцьке. І це, безперечно, є плюсом видання. Адже у цій книжці, як і в житті горян, не було ні заборонених слів, ні розмов з подвійним дном, ні незручних тем. Речі називалися своїми іменами і діти росли у реальності, а не у віртуальній, прикрашеній дійсності, яка більше притаманна міській культурі. «А та дівка зьїла кілько пуцаків, єк у файної ґаздині на городі огирків». Такі примовки на уроках учителі дітям не читатимуть, але діти на перерві самі то прочитають. І хай читають! Хай вчаться реально оцінювати ситуації та людей, брати приклад з кращих і зверхньо дивитися на гірших. Бо село не без болота. Бо мудрий гору обійде.

Значна частина примовок та коломийок записана Романом у совіцькі часи. Офіційна пропаганда запевняла, що ми наближаємося до комунізму, а народна мудрість твердила зовсім про інше:

«Андрутиха нещіслива, бо вмерла молитва,

Отак її підголило, єк паршива бритва».

Багато із записаного Романом, зібраного під цією обкладинкою, можна цілком вдало і з великою імовірністю потрапляння в ціль застосовувати і в сьогоденні. Ось коломийка про... Але промовчу — скажіть самі:

«А шо то ми за письменний, шо немає гроший.

З него сподні вже спадают, заїдают воши».

На завершення скажу, що кожен, хто прочитає цю книжку, отримає неймовірне задоволення, підвищить свій інтелектуальний рівень та бойовий дух. А бойовий дух нині нам потрібен як ніколи раніше. Ми мусимо добити кацапського ворога і перемогти у цій війні. Бо з нами правда і Бог. А тапер ще й нова книга Романа Киселюка.

Василь Кузан,

голова Закарпатської обласної організації НСПУ

17.05.2022

Гуцульські приповідки та прислів'я

Люди знают всьо, а ти лиш єдно

А

А баран бараном, ходит в горах туманом́.

А бис був здоров і жив, треба пройти не одно поле жнив.

А би то єкісь дрива[1], а то чисті ґовні[2], Йва'[3].

А в Степашка[4] тих приповідок повна брифташка[5].

А в тої Марусі, дай хоть подивлюсі.

А вітер тонкий, єк ножик, пробирає аж до самих кісточок.

А вус[6], Йваню[7], по коханю, віддавайте нові ґачі[8], шнуровані мешта[9].

А єк тьи, Йваню, пущу суньголов[10], то ніяка тьи курва[11] не візбирає[12].

А з мньикушки[13], Нико', пуста юшка[14].

А за що куплю? Хіба пса облуплю.

А Йванило[15], абис ніц[16] не робило.

А кремлівські гавкачі брешут, шо вдень, шо вночі.

---

[1] Дри́ва (дри́ви)— дрова.

[2] Ґовні — лайно (*польськ*. gówno).

[3] Йва' (Іва') — скорочена форма імені Іван.

[4] Степа́шко — прізвище (від імені *Степанко, Степашко*).

[5] Бріфта́шка — портмоне.

[6] А вус! — вигук.

[7] Йва́ньо́ — зменшувальна форма імені Іван.

[8] Ґа́чі — штани.

[9] Ме́шта (ме́шти)— туфлі.

[10] Суньголо́в — стрімголов, сторч головою.

[11] Ку́рва (*вульгар.)* — тут: про людину, до якої ставишся негативно (від *пол*. kurwa).

[12] Вїзбирати — позбирати.

[13] Мньикуш — тут: внутрішній шар плодового тіла гриба.

[14] Пуста́ ю́шка — незаправлений суп (порожня юшка). Юшка — суп на бульйоні.

[15] Йвани́ло — згрубіло-зневажлива форма імені Іван.

[16] Ніц — нічого.

А на біду, Нико', багато не тре'.
А на Кливци[17] клює рак, він тьи, цімборе[18], чистий ниборак[19].
А на Сиглі[20] – темний ліс. В тому лісі – рудий лис, курки вікрадає.
А на Стрітенньи[21], Нико', не завше[22] мож[23] гадину[24] стрітити[25].
А Настині пироги[26] застили[27] на столи, єк вороги.
А нашо тї, Йва', відданиці[28] з Сньитина, єк не согірша[29] з Дильитина.
А Никольцьо[30] пьиний, єк ходив льонта[31], то впав з пьитого[32] пльонтра[33].
А при чім, Паранько, старі бурки[34], єк кіт насрав.

---

[17] Кливка (Кли́ва) — урочище у Делятині (від «клива» — гора із незалісненою вершиною).
[18] Цімбор (*угор*.) — приятель, друг, побратим.
[19] Нибо́рак (небора́к) — про людину, яка викликає співчуття.
[20] Си́гла — поширений в Карпатах топонім (си́гла— густий ліс із високих дерев).
[21] Стрі̂теннє — Стрі̂тення Госпо́днє, християнське свято, яке відзначають 15 лютого. За народними повір'ями в цей день не можна йти до лісу, бо «вілазьи́т га́дини» (виповзают гадюки).
[22].За́вше — завжди (від *польськ*. zawsze).
[23] Мож — можна.
[24] Га́дина — гадюка.
[25] Стрі̂ти — зустріти.
[26] Пироги́ — тут: вареники.
[27] Засти́ти — ололонути.
[28] Відданы́ці — дівчина на виданні.
[29] Соґі̂рший — згірший.
[30] Нико́льцьо— зменшувальна форма імені Микола (Никола).
[31] Ходи́ти льо́нта (*льо́нтатиси)* — вештатися.
[32] Пьить — п'ять.
[33] Пльо́нтр — поверх (будинку).
[34] Бу́ркі — високе сукняне, як правило, жіноче взуття. Носилося із галошами.

А порьидна[35] чьилідина[36], єк в ласкавої пані добра дитина.
А по верхах[37], Янцю[38], тонко вітер стриже. Добре загорнисі[39], бо сі застудиш.
А та дівка[40] зьїла кілько пуцаків[41], єк у файної[42] ґаздині[43] на городі огирків.
А твій Митрунько[44] – вікапаний[45] з Небелючків[46] кривий[47] татко.
А тепер на селі – дідо тай баба, і це всьи[48] громада.
А теперка[49], Гафійочко, без роботи наші діти ходьит, єк штільварки.
А тетчиної[50] Гальки такі ружні-приружні[51] пришті́ґалки, а в нашої Галюні в очьих одні галюні[52].
А то, Маринько, Єремка Слава піджала під копито.
А я свою куму за так не віддам нікому.
А хлібчик не зашкодит єк малому, так і старому.

---

[35] Порьи́дний — добрий, неабиякий.
[36] Чьилиді́на (челиді́на, чилиді́на, чіліди́на) — жінка.
[37] Ве́рхь — тут: вершина гори.
[38] Я́нцьо — Іванко (*польськ*. Janczy, Janiec).
[39] Загорта́тисі — тепло вдягатися.
[40] Дї́вка — доросла дівчина.
[41] Пуца́к (пуц, пу́цька, пуцури́на) — чоловічий статевий орган.
[42] Фа́йний — гарний, красивий, добрий.
[43] Ґаздині — добра господиня; шанована у громаді жінка.
[44] Митру́ньо, Митру́нько — здрібніла форма від Дмитро (Ми́тро́, Митр).
[45] Вї́капаний — дуже подібний (як дві краплі води).
[46] Небелю́чки — вуличне прізвисько (від прізвища *Небелюк*).
[47] Криви́й — кульгавий, в щиршому розумінні фізично ущербнний.
[48] Всьи́ — вся.
[49] Тепе́рка (тепе́рки, тепе́рички) — тепер, зараз.
[50] Те́та — сестра матері або батька; тітка.
[51] Ру́жні-приру́жні — різні-прерізні.
[52] Галю́ні — галюцинації.

А ти си, Макацьинко[53], ні гугу[54], то си знайду в третім селі ґазду[55].
А Ханьо[56] гне ми бандиґі[57], аж з Запустів[58] віскакуют дикі[59].
А ше си, Йва', у цвітни[60] на цвіт сніг бехнув[61], абис[62] мої вишні не зацвили.
А шо, Никольцю, давнічко збивси горнец, а твої бабці ше не конец.
А шо, синку, бери си за жінку навіть свинку.
А я си, Ганько[63], ні дуду[64], бо мні навернут[65] в Березовах[66] файного ґазду.
А я собі жию в піддаші тай серу мамі вашій.
А я собі з нового року на семий день зроблю свьито нівроку.
Аби в печи не погасло, Сюнько[67], то всьо йде, єк по маслу.
Аби всі Луці вітопилисі в ріці!
Аби розколоти крутий граб, мусит бути і крутий клин.
Аби так пси траву гризли, єк ти правду кажеш.

---

[53] Макацьи́нка — вуличне прізвисько (*макаці́* — про жителів села Добротів Надвірнянського району).
[54] Ні гугу́ — нічого
[55] Ґазда́ — господар; жінка про свого чоловіка; поважний чоловік.
[56] Ханї́ — вуличне прізвисько (від *Михайло — Михань— Хань*).
[57] Гну́ти банди́ґі — верзти нісенітниці.
[58] За́пусти — урочище в Делятині.
[59] Дик — дикий кабан.
[60] Цві́тинь — квітень.
[61] Бе́хнути — тут: сильно вдарити.
[62] Аби (а́би́с) — щоб.
[63] Га́нька — зменшувальна форма імені Ганна (Анна).
[64] Ні дуду́ — нічого (не знаю, не роблю).
[65] Наверта́ти — тут: спонукати, спрямувати.
[66] Березови́ — спільна назва сіл Вижній Березів, Середній Березів, Нижній Березів, Баня Березів Косівського району.
[67] Сю́нька — зменшувальна форма імені Євдокія.

А я си, Гафійко, в нічому не розкаююси, стою в угли, нічого в нікого не кльинчу, а в стайиньці[68] блиє[69] єрчє[70] і сам собі поплачу.
А, осе[71], з ґруньи[72] шарканьи ногами, то пливе д'мині[73] Парані.
Аби єрчє в полонині[74], то вовкам здастси за солонину[75].
Аби йго дьидьо[76] косили тай псам траву носили.
Аби сі трафив[77] зьить кривий, а чи глухий, аби хоть леда єкий.
Аби так твої волі, смерти, аби так, єк Дзюник[78] вмерти.
Аби ти, Йванью, не здурів і тьи не задзьобали кури.
Аби тьи, Йвасю, не найшла бідосї на Маґдинїм горосі.
Аби, Йва', на добро, а на біду багато не тре'.
Абим[79] так, Настунько вила, єкби забили в задницу вила.
Абис Бог боронив, абис хтос таки Сарі догодив.
Абис Бог боронив від такої ласки, абис, кумо, не діждала Великоднє й паски.
Абис було, Йва', в кого вкрасти і до чого прикласти.
Абис в багачьи був порьидок, Штенью[80], треба свого злодія.

---

[68] Стає́нька — *здрібн.* від стайня.
[69] Бли́їти — бекати (про овець).
[70] Єрчє — ягня.
[71] Осе́ — уживається в розповідях для їх пожвавлення, надання їм виразності, чи при висловлюванні незадоволення.
[72] Ґрунь — вершина гори; непокритий лісом невеликий пагорб; пасовище.
[73] Д'ми́ні — до мене.
[74] Полони́на — високогірне пасовисько.
[75] Солони́на — сало.
[76] Дьи́дьо — батько.
[77] Трафльи́тисі — ставатися, траплятися, зустрічати (німецьк. getroffen).
[78] Дзю́ник — вуличне прізвисько від слова «дзюня» — дівчина, або від імені Андрій.
[79] А́би́м (бим) — щоб.
[80] Ште́ньо — Степан (Штефа́н).

Абис в тебе, Макїїхо[81], так сі прижило[82], єк до сіна в оборозі[83] вила[84].
Абис в хаті було мньисо, а кружок[85] найдесі.
Абис в хатів був вугол[86], а образ[87] я найду де вчіпити.
Абис в хату зайшла добра людина́, тре' до образів помолитиси.
Абис вам, вуйно Василино, сіно стрьихло[88]! Абис си так ввихали[89], би не було пари!
Абис ваші Анничка[90] росла єк бадолі[91], абис си діждала доброї долі!
Абис мали великі гроші, Нико', абис давали здачу і позавушник[92] в додачу!
Абис взнати, Йва', єка з невісточки ґаздинька, то най спече тертьиник[93]!
Абис всім хатни́м було добре, треба вкласти великий труд в то добро.
Абис знати з ким поговорити, а з ким розминутисі.

---

[81] Маќїїха — дружина Макія (Матвія).
[82] Прижи́ло — *переносн*. від приросло (прививка на саджанці).
[83] Обо́рїг — повітка на чотирьох стовпах.
[84] Ви́ли (ви́ла) — знаряддя з довгими зубами на держаку для піднімання та розтрушування сіна чи соломи.
[85] Кружо́к — верхня частина діжки.
[86] Ву́гол — кут у хаті.
[87] О́браз — ікона.
[88] Стрьи́хнути — підсохнути.
[89] Ввиха́тисі — швидко поратися.
[90] Анни́чка — зменшувальна форма імені Анна (Ганна).
[91] Бадо́лі (бандо́лі) — сорт квасолі.
[92] Поза́вушник — ляпас (по потилиці), запотиличник.
[93] Тертьи́ник — корж із тертої картоплі.

Абис ви були, Гафі', такі дужі[94], єк в Країлихи[95] в цвїтошнику[96] ружі[97]!
Абис ви так, Гафі', запомогли[98], би ваші кури ваші лисниці[99] повіхапували!
Абис всьо, Никольцю, на Свьитвечір[100] в хаті було, то я би тьи в сраку взнула[101].
Абис дав, Божечку, маскальим[102], абис вже наїлиси землички.
Абис дізнатисі, єк жиє кажда[103] родина, доста[104] подититисі на одіж[105] доньки чи сина.
Абис з тьи, Митрунихо[106], ні пари не було чути, абис с ти не діждала від дітий андрути[107]!
Абис добре, Йваню, кошіль грушок вталював, абис пан Кшисько з радости заспівав.
Абис за тобов, Андрійку, снігом западало, абис си стежку вібрав вдало!
Абис мав під хатков кілько дрив, абис в ній вода замерзла!
Абис йго, Йваню, ясна днина[108] не знала.
Абис не вілітіло, Петруню, з голови, ліпше в зошит запиши.

---

[94] Ду́жий — здоровий.
[95] Країлиха — від прізвища Країло.
[96] Цвьїто́шник — квітник.
[97] Ру́жі — троянда (*латин.* Rosa L.).
[98] Запомогти́си — забагатіти.
[99] Лисни́ці — плід дикої яблуні; порізані на дольки та висушені яблука; у широкому розумінні кисле яблуко.
[100] Свьитве́чірь (Світий вечір) — Святий вечір (6 січня).
[101] Взну́ти — надути. У переносному значенні — здійснити статевий акт.
[102] Маскалі̂ — *знев*. росіяни.
[103] Ка́ждий — кожний.
[104] До́ста — достатньо, годі.
[105] О́діж — одяг.
[106] Митри́ха — дружина Дмитра (Митра).
[107] Андру́т — вафля (*польськ.* andrut).
[108] Дни́на — день.

Абис здох, закі[109] я тобі, Антосю[110], порахую до трьох!
Абис коник не бив риттьом[111], тре' йго погладити по гриві.
Абис маскаль шос шурупав[112], то стрий[113] бабі вуйко[114].
Абис Михасюник[115] в воздухах[116] на смереци[117] не завис, тре абис йго за задницу[118] вкусив лис.
Абис мій ґрунь став тобі, Больвани[119], кістков в горли, би не тішив си нашов кірвавицев[120].
Абис мньи, Маринько, до сраки не прибила рушта[121].
Абис молодому не приказувалоси, то й би на старість не розказувалоси.
Абис пана попросив, аби воду поносив.
Абис си так на Свьитвечір смачно їло, абис від страви не замлоїло!
Абис так си могло, абис так си помогло!
Абис си, Паранько, мала! Абис си тобов везли сіно тай на ґрунь помалу!
Абис ти, Йва', впивсі, єк не на ту дививсі.

---

[109] За́кі (за́ки, за́ким, за́ків) — поки.
[110] Анто́сь— зменшувальна форма імені Антон чи Антін (польськ. — Aantoś). Антосї (Тосі) — зменшувальна форма імені Антоніна (польськ. — Antozja).
[111] Би́ти ри́ттьом — бити коритами.
[112] Шуру́пати — тут: розуміти.
[113] Стрий (стри́йко) — брат батька.
[114] Ву́йко — брат матері; дядько; незнайомий старший чоловік.
[115] Михасю́ники (Михаськи́) — вуличне прізвисько від *Михась* (здрібніла форма імені *Михайло*).
[116] Зави́с у возду́хах — завис у повітрі.
[117] Смере́ка — ялина звичайна, ялина європейська (*латин.* Picea abies).
[118] За́дниці — ділянка людського тіла в межах сідниць, дупа.
[119] Бо́львани́ — вуличне прізвисько (*бо́льван, бо́лван* — дерев'яна колода; нерозумна людина; великий камінь чи скеля, що стоїть окремо).
[120] Кірвави́ці — щось, нажите важкою працею.
[121] Ру́шта — колосник.

Абис Піндика[122] від пьинки відлучити, тре', Йва', з себе першого почьити.
Абис при польи́ках [123] вкрасти патика[124], то всьо єдно[125], єк одне вухо на Страгору[126], друге на Пациків[127].
Абис про вас, Паранько, слих пропав[128], тілько ви про мене єзиком набрехали!
Абис си, Васи', так наївси, би тьи книглі[129] стали сторцом[130]!
Абис си, Йваню був такий щирий та добрий, абис із тьи на старість не спадали сподні[131]!
Абис спозарані в ліс летіти, то шос з того треба мати, або любаса встріти.
Абис так си розросла, аби спилала[132] Любіжню[133] свойов гузицев[134]!
Абис ти, Больвани, вдависи тими городами, би тьи горлом вілізли!
Абис тьи була рідна мама не пізнала!
Абис тьи, Ганько, зранї гадина перейшла, єк ітимеш до села!

---

[122] Пі́ндики — вуличне прізвисько (можливе походження від піндик — чванлива людина).
[123] При польи́ках (за Польщи́) — про час перебування окремих західноукраїнських земель у складі Другої Польської Республіки (1919–1939).
[124] Пати́к — тут: деревина із лісу.
[125] Всьо є́дно — все рівно; байдуже; однаково.
[126] Страгора́ — невеликий гірський масив поблизу села Лоєва.
[127] Паци́ків — назва села.
[128] Слих пропа́в — безвісті пропасти.
[129] Кни́ґлі — кнедлі (страва, щось середнє між варениками та галушками).
[130] Ста́ти сто́рцом — стати вертикально (сторч).
[131] Спо́дні — штани з фабричного сукна.
[132] Спила́ти — черпати рідину.
[133] Любі́жнї (Любіжня) — річка, ліва притока Прута.
[134] Гузи́ці — сідниці.

Абис так си, Федорольку[135], доробив, би жидови в Дильитині[136] води носив!
Абис так ті, Бзинихо[137], серце тьохкало, єк мені в души наскрізь рвалоси, абис в тьи корова не піклаласи[138]!
Абис так тьи, Бузихо, шпіґав[139] єзик, єк їс пльоткі заварила, абис була не діждала, єк їх не сокрила[140]!
Абис тьи си, Андріїхо[141], донька легко мала[142], абис с мньи на хрестини позвала!
Абис тьи си, Антосю, телиці втелила[143]! Абис тельитко ногов не зависло!
Абис тьи, Маґдуню, єк меш іти на Великодну посвьиту[144], жьиба дорогу не перейшла!
Абис ти, Петруню, нинiка[145] хоч шос доброго зробив, абис ти день світий не пропив!
Абис тї маскалі в Сибірах повімерзали, абис на Вкраїні лиш не воювали!
Абис тї сим снігом так засторцувало, жеби[146] не здалоси мало!
Абис тї твої прокльитьби, Нико', із писка[147] в пазуху поповзли!
Абис тьи, Гафі, граблі вбили, єк не вмієш взьити до рук вили!

---

[135] Федоро́льки — вуличне прізвиськ овід імені Федір.
[136] Дильи́тин — містечко Делятин.
[137] Бзини́ха — вуличне прізвисько від рослини бузина (*бзина*).
[138] Коро́ва пікла́ласі — корова народила.
[139] Шпїґати — колоти.
[140] Сокри́ти — скрити, в розумінні не розповідати комусь.
[141] Андрїїха — дружина Андрія.
[142] Мова йде про пологи.
[143] Втели́тисі — отелитися.
[144] Велико́дна посвьи́та — посвята великодніх кошиків.
[145] Ни́ніка (ни́нькі) — сьогодні, нині.
[146] Же́би — щоб (від *польськ.* żeby).
[147] Пи́сок — рот; обличчя.

Абис тї, Софі', в ноги постольита[148] не тисли, файно[149] просуши і змасти овечим маслом.
Абис то хоть файна Гандзьоха[150], а то та, шо підливає зілльи потроха.
Абис то хоч батіг, а то батюган, при каждім ударі на тілі залишьиютси смуга і шрам.
Абис тобі, Йваню, чуже не годилоси, абис те, що кров'ю і потом тобі пригодилоси!
Абис той хлоп[151] хліба не їв, абис коло чужої цьоці[152] штрамаком[153] сів!
Абис тьи[154] вітьигти з житейскої суєти, мало подати руку, а тре' і розуму докласти.
Абис тьи се пригодило, єк з гадини[155] вострe жьило!
Абис тьи, Адели[156], цигани в сраку дерли!
Абис тьи, Больване, Бог з небес заплатив! А Бог, єк заплатит, то заплачеш!
Абис тьи, Гандзьохо, в єзик зайшли запарі[157], аби сі трохи ти спамьитала!
Абис хоч шос зробити, тре' спочьитку помолитиси, а потім лінь переломити.
Абис чиєс наслане зло каждого обійшло!

---

[148] Постолѝ — шкіряне взуття шкіри без підошви і підборів, виготовлене із цільного шматка.
[149] Фа́йно — гарно, добре.
[150] Га́ндзьї (*зменшено-образливо* Гандзьоха) — від Ганна.
[151] Хлоп — тут: чоловіка, мужчина.
[152] Цьо́ці — тут: геніталії жінки.
[153] Штрама́к — тут: охайна людина; чепурун.
[154] Тьи (тьї) — тут: тебе.
[155] Га́дина — гадюка.
[156] Аделї — зменшувальна форма імені Адалаїда (*польськ.* Adalaida — Adele).
[157] За́парі — гострий біль у пальцях від переохолодження, зашпори.

Абис шос, Параню, віллъити, треба мати з чого.
Абис тьи, Горошку[158], запахторіло[159] марцем[160] і цьоцев потрошку!
Абис тьи, Йва', не довчьису[161] засунили в землю! Відти ше ніхто не вернувси.
Абис тьи, Митюро[162], маскальский піп приснивси, що тебе з-під курви[163] за єйці приволік!
Абис тьи, Нико', колька сколола, єкий їс[164] завдатний[165] до чужих молодиц.
Абис тьи, Штеню, був си у сраку взнув, бим тьи не знав був!
Абис файна вужівка[166], то Юрцьо[167] би вес віруб з корчованки[168] забрав.
Абис Хімакам[169] вгодити, тре', Никольцу, полісти на семе небо.
Абис чорну біду відбити, Митрунько надрубав си руку[170].
Абис я си так за днину[171] забула, єк за вас, вуйночко.

---

[158] Горо́шки — вуличне прізвисько (дрібні, але багато).
[159] Запа́хторіти — запахнути.
[160] Ма́рец — березень (польс. marzec).
[161] Довчьи́су — раніше призначеного часу.
[162] Митю́ра — *образл. форма* імені Дмитро.
[163] Ку́рва — вульгаризм (від пол. kurwa), тут: про жінку легкої поведінки чи про повію.
[164] Їс — форма займенника «я», вживається із дісловами чоловічого роду в минулому часі.
[165] Завда́тний — вдатний, має певні здібності.
[166] Вужі́вка — мотузка з лози.
[167] Ю́рцьо — зменшувальна форма імені Юрій.
[168] Корчо́ванка (корчу́ванка) — очищена від пнів і кущів ділянка.
[169] Хімаки́ — вуличне прізвисько від прізвища *Хімей* (прізвище від імені *Хіма, Хома*).
[170] Про членоушкодження, щоб уберегтися від призову у радянську армію.
[171] Дни́на — день.

Абис, Гафі хоть шість дівок мала, гий[172] такого їдного[173] збитошного[174] бахура[175]!
Абис, Іва', в сраку дюґнувсі, абис тьи заїли оводи і мухи, абис ти тогди навіть не мруґнув[176]!
Абис, Йва', в церковци на коліна вкльик[177], аби від гріхів не закльик[178]!
Абис, Йва', моцні[179] руки, а робота сама найдеси.
Абис, Йваню, не було согірше, то вже так єк є, бо може бути гірше.
Абис, Йваню, так схіснував[180] з мого добра, єк Микольцьо з Запоточини[181] на Світого Петра.
Абис, Йваню, файно вік[182] прожити, тре' в Бога щиро молити.
Абис, Мерисници[183], мала добро, тай поза кажде ребро!
Абис, Миха', тай кілько від неба гріха.
Абис, Никольцу, вікласти ватру[184] в лісі, то варт' в дривітни[185] нарубати дрив.
Абисти, вуйночко Василинко, жили тай жили! Аби вам віку без ліку!

---

[172] Гий — як.
[173] Єдни́й (єде́н, їде́н) — один (пол. jeden).
[174] Збито́шний — який бешкетує, робить збитки.
[175] Ба́хур — тут: дитина-хлопчик.
[176] Мру́ґну́ти (мрі̂ґну́ти) — моргнути; нервово сіпнути оком чи кутком рота.
[177] Вклі́ка́ти — вставати на коліна.
[178] Закльи́кнути — тут: померти.
[179] Мо́цний — сильний, здоровий (від *польськ.* mocny).
[180] Схіснува́ти — скористати.
[181] Запото́чина — урочище с. Заріччя.
[182] Вік — тут: життя.
[183] Мерисни́ці — вуличне прізвисько від риби мерисниці річкової (*латин.* Phoxinus phoxinus).
[184] Вікла́сти ва́тру — розвести вогнище; запалити у печі.
[185] Дрові́тньи (дриві́тньи) — приміщення для зберігання дров.

Абис, Кольцю[186], слабість[187] подужьити[188], тре' ділетку[189] не піґулок[190], а зілльи віпіти.
Абсольвент[191] при Австрії[192] абсольвенту були вже й тогди[193] не рівньи.
Авус[194], бабиним гарбузам, віставленим напоказ.
Ага[195], єк не запрошу війта[196] на заручини, то є дві причини. Одна – абис не лапав за циці[197], друга – абис не пошукував гузиці.
Агій[198], але ж прикрий і лютий, єк мороз в лютім вітром надутий.
Агій, єкий їс, Іваню, прикрий та фацарний[199], льицтий[200] та капарний[201].
Ади посунув на їден бік на пиятику аж на два митри пащеку[202].

---

[186] Ко́льцьо — здрібніла форма імені *Микола*.
[187] Сла́бість — хвороба.
[188] Сла́бість подужіти — перемогти хворобу.
[189] Діле́тка (ґіле́тка) — відкрита дерев'яна бочка, головно для молочних продуктів; гуцульська одиниця маси (25 кг).
[190] Піґу́лка — таблетка.
[191] Абсольве́нт— особа, яка закінчила певний курс освіти чи навчальний заклад (*латин*. Absolvent).
[192] А́встрія — тут: Австро-Угорщина — імперія, яка існувала в Центральній Європі до розпаду в 1918 році наприкінці Першої світової війни.
[193] Тогди́ — тоді.
[194] А́вус — кінець, смерть.
[195] Ага́ — так, зрозуміло.
[196] Війт — сільський староста, керівник самоврядування села.
[197] Ци́ці (цицу́лі) — від цицьки (груди чи соски).
[198] Аґі́й — вигук здивування чи невдоволення.
[199] Фаца́рний — із багатьма негативними рисами, такими як впертість, злодійкуватість, нехлюйство.
[200] Льи́цтий — найгірший, останній.
[201] Капа́рний — неохайний, недбалий, брудний.
[202] Пащéка — *згруб*. рот.

Ади[203] єкий місьиченько, єк би з кнайти[204] – геть пьиненький.
Ади єкий мньи Андрута[205] завгідний[206], шо загородив би пів Прута.
Айикжиш[207], заки сонце не зійде в Красній[208], Аннуні[209] не розпалит в хаті[210].
Акації повідрубували гільи, єк людині́ руки.
Акурат[211], Штеню, єк не віробиш шкоди[212], то ме тья амба-клямбра[213].
Але в тебе, Настю, пшениці, шо в миший і вуса похудали.
Але зранї[214] їли лози, бо на то вни кози.
Альбо[215] пан, альбо пропав! Бис ти до рідної хати не дошту-рдиґав[216]!
Альбо ти, Гандзу, до обіду спиш, альбо ти готуєш до столу файний книш[217].

---

[203] Ади́ — вигук здивування: диви, бач.
[204] Кна́йпа — малий ресторан не найвищого рівня, закусочна (*польс*. knajpa).
[205] Андрути́ — вуличне прізвисько (*андрут* — вафля).
[206] Завґідний — запопадливий.
[207] Айи́кжи — частка, яка вживається для підтвердження чи заперечення чогось (так, ні); аякже.
[208] Кра́сна — село неподалік Делятина (Надвірнянський район).
[209] Аннуньї (Аннунька) — зменшувальна форма імені Анна (Ганна).
[210] Розпали́ти в ха́ті — запалити в хатній печі.
[211] Акура́т — якраз, саме.
[212] Вїробити шко́ди — зробити щось зле, нашкодити.
[213] А́мба-кля́мбра — кінець, усе, загибель (клямбра — металічна скоба, якою закривали ворота).
[214] Зра́нї — зранку.
[215] А́льбо — або (*польськ*. albo).
[216] Штурди́ґати — дибати; накульгувати.
[217] Книш — пиріг, начинений картоплею чи гречаною кашею.

Ані шпента[218], Никольцю, єк не вдієш молодим, то нагадаєшси шос старим.
Альбо, ославцуню[219] ґьимбатий[220], обтелепай[221] гачі й обітри штанку, не вкради й відсуньси подальше від фальбанку[222].
Андріїха[223], єк си з хлопами шос не віскочит, то си шос придумає.
Ані шпента не зробити, ані руш[224] приказувати, гейби[225] діру гівном замащувати.
Анна жиє отам недалічко: у неї штивний[226] стан та ше й файне личко.
Анничка з Коцаків[227] ше спохватніша і замашніша, аніж Коцьичка. Така добра, шо прикладай її до больички[228].
Анно безчьисна[229], запруньґнула[230] постолами в само захрестьи[231].
Анно, вчуте з малого слово май за рідне, а не чуже за своє, бо то скоро відпаде.
Анно, з чорної муки біленьких пиріжків не звариш.
Алярмово[232], хіба, Петруню, хтос сей світ перероби наново.

---

[218] Ні шпе́нта — геть нічого.
[219] Ославцуни́ — *образл.* про жителів Білих і Чорних Ослав.
[220] Ґьимба́тий — крикливий (польськ. gębacz — крикун, горлопан).
[221] Обтеле́пати — обтрусити.
[222] Фальба́нок — полиця для інструментів у майстерні.
[223] Андрі́їха — дружина Андрія.
[224] А́ні руш — тут: жодним чином.
[225] Ге́йби (ги́йби) — ніби.
[226] Шти́вний — негнучкий, прямий.
[227] Коцаки́ (Коці́ки́) — вуличне прізвисько.
[228] Больи́чка — нарив; болячка.
[229] Бесчьи́сний — безсовісний.
[230] Запру́ньґнути — заскочити; опинитися десь.
[231] Захрестьи — приміщення біля вівтарної частини християнського храму, призначене для зберігання предметів культу, ризниця.
[232] Алярмо́во — терміново, негайно (від польськ. alarm — тривога).

Аннунько', на Свьитвечір варитси кутьи, абис була в каждім куті.
Анно, набудьмо[233] си на сім світі, на тім буде банно[234].
Анно, най тьи місьиць світи, най тьи буде завше банно!
Анно, шо мньи дошукуєш вчирашної днини та, на курвої мами[235], лихої години.
Аннунько, дітий маєш аж пьитьох. Єк їм тре', то відразу приході, а єк тобі тре', то нема і їдного[236], абис помочи.
Аннуню заголена[237], не керуй війтом, бо ме тьи фертик[238].
Анрійко то таке зблеяв[239], єк би не їв і не пив, а наївси глию[240].
Антоне ославський, не грайсі з огнем, бо ме спалиш.
Антосько такий довгоногий і ходит, єк бусьок[241] по городи.
Антоську, то всьо було добре, лиш ти не був добрим.
Антосю, навіть коло рідної хати тре' всьо ховати.
Анунько[242], то брати коноплі[243] руки дубіют і в очьих рьибіє.
Ау, тікайте, циганьита, бо ваша доленька тьижка[244] й батогами бита!
Ая[245], зарікаласи Штінькалова[246] свиньи, шо не їстиме гівна!

---

[233] Набува́тисі — забавлятися в гостях.
[234] Ба́нно — сумно, тужно.
[235] Курва́ твоя мама — лайка.
[236] Нема і їдного — немає жодного (польськ. jeden — один).
[237] Заголе́на — із піднятою догори спідницею чи сорочкою.
[238] Ме тьи фе́ртик — буде тобі кінець (німецьк. Fertig — кінець).
[239] Бле́яти — *перен*. говорити дурниці.
[240] Глий (глей) — в'язка глина сірого кольору.
[241] Бу́сьок — лелека білий (лат. Ciconia ciconia).
[242] Ану́нька (Ганунька) — зменшувальна форма від імені Анна (Ганна).
[243] Бра́ти коно́плі — вибирати коноплі.
[244] Тьижки́й — важкий; складний.
[245] Ая́ — вигук, який використовується для заперечення чужої думки.
[246] Шті́нькало — вуличне прізвисько (від *штінкати*— шкандибати).

Аякже ж, запрьигай-ко[247] зранї воли й присідай на межу, а потім корчованку зори.
А-я-я, старе-старе, а гроші лічити[248] добре вміє.
А-я-я, хлопа найгірше корньиє[249] горівцунї[250] і доводит до трунви[251].

Б

Ба се, ба то[252], Никольцю, зробиш! Абис тї віпало щістї, єк свини жолуді.
Ба[253] шо си, Гафі', зранї стирчиш, гейби не виділа[254] хлопа.
Ба, стоїш на своєму, так не діждеш до Вифлиєму[255].
Ба, шо ми навилюєш[256], Больване, гейби хтів мньи пімсту зробити.
Баба Ганька вілізла на граба. Граб тріщит, баба пищит.
Бабі чи кобилі теперички[257] легши, Йва', ше ніхто не залямив[258].
Багато говорити, а ніц доброго не зробити, то – задурно жити.
Багато гроший в Мошка не найшли, а маєтків – статком.
Багато не задумуй, старче, Бог все єдно переінакшит.
Багато, Йва', хло', мож згадати, та мало розповідати.

---

[247] Ко — частка, яка вживається при наказовій формі дієслова.
[248] Лічи́ти — тут: рахувати.
[249] Корньи́ти — тут: *перен*. гнати (худобу).
[250] Горівцу́нї — *пест*. горівка.
[251] Тру́нва — труна, домовина.
[252] Ба се, ба то — то одне, то інше.
[253] Ба — *спол*. а, та, то.
[254] Ви́діти (виґіти) — бачити.
[255] Діжда́тиси до Вифлие́му — дочекатися Різдва.
[256] Нави́лювати — брат на вила (тут вживається у переносному значенні).
[257] Типе́рички (типе́рка) — зараз, тепер.
[258] Заля́мити — захопити, нечесно придбати.